

פרשת ויקהל

מחודש

ע"י שמירת שבת נמחלין הפגמים שפגמו בכל התורה

**וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָם: (ל, ה)**

אלה הדברים וגו'. לריך לדעת לאומרו אלה הדברים, ובמסכת שבת (פז:) דרש מכאן רבי ט"ל מלאכות, כמנין אלה – ל"ו, דברים ב', הדברים ג', הרי ט"ל, וזה דרך דרש: עוד לריך לדעת למה הולך לומר לעשות אותם, ולא הספיק לאומרו **אשר צוה ה'.** ועוד כיון שלא אמר במאמר זו אלא ענין שבת, איך יולדק לאמר עליו תעשו:

אכן יתבאר על פי דבריהם ז"ל (אוריות ח.) שאמרו בפסוק (במדבר טו כג) **וְכִי תִשָּׁגוּ וְגו',** שכל המודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה. ומעתה הגה לריך כל ישראל לתקן כל תרי"ג מלות אשר פגמו בכל, ודבר זה הוא רחוק מגדר ההשגה, אשר על כן באה מלות ה' להם שיהיו במלות שבת, ואמרו רבותינו ז"ל (שמו"ר כה יב) 'שקול שבת כנגד כל התורה', ובה יתקנו פגם שפגמו בכל התורה. והוא מאמר משה כאן **אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם,** פירוש לשון תיקון, בזה יתקנו פגמיהם של בני ישראל, ומה הם הדברים, **שישת ימים וגו' וביום השביעי וגו':**

ובזה יתישש מה שקשה עוד, למה חזר עוד לאות על השבת אחר שכבר אה כמה פעמים, ועוד למה אה עליו סמוך למלות מעשה המשכן. ולדברינו יבא על נכון, כי יאו ה' על תיקון העבר כדי שיהיו מוכשרים לשכון בתוכם, ובמלות שבת שקולה ככל התורה היא תקנת עבודה זרה, לאומרו (ישעי' לו ט) **אֲשֶׁרִי אֶנֶס יַעֲשֶׂה זֹאת, ודרשו ז"ל (שבת קיח:) 'כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה [כדור] אנוס מוחלין לו':**

שמירת שבת הוא כאילו עשה את השבת

עוד יתבאר על פי דבריהם ז"ל (מכילתא פ' תשא) רבי אלעזר בר פרטא לאמר מנין שכל המשמר שבת מעלין עליו כאילו עשאו דכתיב (לעיל לא טז) **וְשָׁמְרוּ וְגו' לַעֲשׂוֹת אֶת הַשָּׁבֶת ע"כ.** והנה בפרשת כי תשא (ס) פירשנו דרכים רבים לאומרו לַעֲשׂוֹת אֶת הַשָּׁבֶת, ודרשה זו זה מקומה, והוא לאומרו **אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם,** פירוש הדברים עמנו שהם שבתות, אחס עושים אותם, והבין:

עוד יראה לאמר, כי הגם כי מלות שבת היא שמירה מהמלאכות ושבתה, ואין כאן מעשה ליטול עליה שכר, אלה **הדברים אשר צוה ה' שיהיו בגדר מעשה ליטול עליהם שכר,** ועיין מה שכתבנו בפרשת כי תשא (ס) טעם לזה. ודקדק לאמר אלה, לשלול הדוגמא שישנו בבחינת שמירה לבד, אינו בבחינת המעשה ליטול עליו שכר:

פניני וחידושי אור החיים הק'

משה הקהל את כולם כדי שלא ייראו מפניו

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה וְגו' (ל, ה). צריך לדעת טעם שהוצרך לאמר **ויקהל,** אחר שהוא דבר הרגיל בכל עת אשר יצוה דבר ה', ונראה כי לצד שראו כי קרן עור פניו ויראו מגשת אליו (לעיל לז ט), לזה הוצרך להקהל את כולן לבל ימנעו קצת מהמורא, וזה שדקדק לאמר **את כל עדת:**

הפרדה בין גברים לנשים

את כל עדת בני ישראל (ל, ה). ובספר הזהר (ח"צ קטו:) אמרו שהקהל האנשים להפרידם מהנקבות, לצד שהיה השטן מצוי בינם, לבל יזיקם חס ושלוש, ע"כ. ומן הסתם לא יכחיש שלא נזדמנו הנשים לשמוע דבר ה', ובפרט להביא נדבת המשכן, וכן הוא אומר (פס' כג) 'ויבואו האנשים על הנשים', אלא יכוין לאמר כי הקהל האנשים בפני עצמן והנשים בפני עצמן, ולא באו יחד ולא עמדו במסיבה אחת. והכתוב רמז הדברים בייטור תיבת **בני,** שלא היה צריך לאמר אלא 'את כל עדת ישראל':

זריזות בנדבה

וַיִּצְאוּ כָל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (ל, ט). פירוש שיצאו כולם כאחד בזריזות להביא, ולא היה בהם אחד שנתעכב מחבירו:

יש אדם שהוא נדיב לב בעצם

כל נדיב לב (ל, כג). ודקדק לאמר **נדיב לב,** דע כי יש הפרש בין **ידבנו לבו לנדיב לב,** כי ידבנו לבו יאמר על כל אשר יתנדב מלבו, ויש שידבנו הרבה ויש שידבנו מועט, אבל נדיב לב יאמר על לב נדיב:

פרשת המשכן חביבה

וַיַּעַשׂ וְגו' (לו, יא). טעם אשר החזיר הכתוב כל הפרטים ולא הספיק לאמר 'ויעש כאשר צוה ה' את משה', על דרך אומרים ז"ל (ב"ר ס ח) בכפל פרשת אליעזר עבד אברהם, כי מתוך שחביבה עליו כתבה שתי פעמים, וכמו כן גילה הכתוב בענין מעשה המשכן כי חביב עליו, ולזה נכתב שתי פעמים:

ועל פי המדרש (ילק"ט רמז תח) שאמרו כי אמר הקדוש ברוך הוא למשה הקהל קהילות ודרוש לפניהם דברים כדי שילמדו ממך לדורות הבאים להקהיל קהילות ככל שבת וכו', יתבאר הכתוב על נכון, ויקהל משה וגו' ויאמר אליהם **אלה הדברים,** פירוש הקהלות העדה ודרשת התורה, **צוה ה' לעשות אותם:**

או ירמוז לאומרו **לעשות אותם על בני ישראל,** כי באמצעות הדברים מתכפרים כל עונותם, כמאמר רבי ישמעאל (ס) (מדרש מש"י א) ולאמר ר' ישמעאל בוא וראה כמה קשה יום הדין וכו', שבשעה שחכם יושב ודורש אני מוחל ומכפר עונותיהם של ישראל:

שִׁשִּׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָּכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שְׁבִתוֹן לִי כָּל הָעֲשֵׂה בּוֹ מְלָאכָה יוֹמָת:
(לה, כ)

המקדש את יום השבת - מלאכתו נעשית בששת ימים

עוד ירמוז כי לא יקומו שעה ימים במלאכתם אשר הכינס
ה' לעשות, אלא אם יום השביעי יהיה לבם קדש, אבל אם
לא ישמרו שבת, לא יהיו הששת ימים, כי שבת הוא נפש
קיום העולם, וכמו שהקדמנו בפרשת בראשית בפירוש פסוק ו)
ג ויכל וגו' ביום השביעי יעוין סם:

שִׁשִּׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה. טעם זכרון עשיית מלאכה בימי
החול. אולי שיכין לומר שאם יהיה יום שביעי קודש, תעשה
המלאכה הנריכה לך בשבת ימים:

שבת הוא נפש קיום העולם

מעשה עם מחשבה, אז פועלת המצוה את פעולתה

יָחֹז מֵאֲתָכֶם תְּרוּמָה לִי כָּל נָדִיב לְבֹו יִבְיָאָה אֶת תְּרוּמָת יִי זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשָׁת: (לה, ה)

פירוש יציא לבחינה הנעלמת עם תרומת ה', וציאר הכתוב מי
הוא אשר יביאה, ואמר כל נדיב לבו, פירוש העושה דבר
מנשיאות הלב אשר ידבנו לכל התנועות הרוחניות השוכן בלב,
בחשק הדבר יפעיל במושכל נעלם. אבל אם יציא התרומה
בלא נדיבות לב, איז זה פועל במושכל:

יִבְיָאָה אֶת תְּרוּמָת ה'. פסוק זה מראה באלצב כי לכל
המורגש יש המושכל, והוא מאמרם ז"ל (וזהר ח"ב קנח): כי מעשה
התרומה מושכל הוא בחינת השכינה, כי לה יקרא תרומת ה',
ועל ידי מעשה התרומה יפעיל זה דבר טוב ויחבר אלהל כל
ימות, ועיקר הרצון במעשה הוא המושכל. והוא אומרו **יִבְיָאָה**,

ב' דרגות בנדבת הלב

**וִיבְיָאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁאוֹ לְבֹו וְכָל אֲשֶׁר נָדְבָה רִיחוֹ אֹתוֹ יִבְיָאוּ אֶת תְּרוּמָת יִי לְמִלָּאכָת אֱהִל מוֹעֵד
וְלִכְל עֲבֹדָתוֹ וְלִבְגָדֵי חֲקִדָּשׁ:** (לה, כה)

חשיבות. וכנגד השני אמר וכל אשר נדבה ריחו ולא אמר
איש, כי אינו חשוב בערך הראשון:
במובצא דבר אחר יודע כי לא היו בכל המתנדבים
אלא שתי הדרגות, ושתייהן לשבח שגדבו בלבם ולא עשו
הדבר בחסרון רצון הלב, אלא שאחד גדול מחברו. ולזה
דקדק לומר **יִבְיָאוּ אֶת תְּרוּמָת ה'.** לרמוז לבחינה
הנעלמת שרמז באומרו (פס' ה) **יִבְיָאָה אֶת תְּרוּמָת יִי,** וכמו
שפירשנו סם שיכין אל המושכל, ודבר זה עקרו בנדבת הלב,
והנה הוא:

וִיבְיָאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁאוֹ וְגו'. פירוש אומרו
נִשְׁאוֹ לְבֹו וְנָדְבָה וְגו', דע כי יש שתי הדרגות במתנדבים,
הא' הוא המתנדב בראון נפש כפי יכולתו וערך ממונו, ולזה
יקרא **נָדְבָה רִיחוֹ,** לשלול שאינו עושה הדבר כמו אחר
בנפשו, והב' הוא המתנדב יותר מיכולתו מגודל טוביות לבו,
ולזה יקרא **נִשְׁאוֹ לְבֹו,** פירוש שהלב מנשאהו ומעריכו בערך
עשיר יותר ממה שהוא, לתת דבר יקר. ולזה אמר כי בשראל
נמלאו שני סוגים הנזכרים, ופתח במעולה שבניהם ואמר **כָּל
אִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁאוֹ לְבֹו,** ודקדק לומר תיבת **אִישׁ** לשון

כל מה שהביאו נכנס למלאכת המשכן

וְהַמְלָאכָה חִיתָה דִּים לְכָל הַמְלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתָר: (לו, ז)

כי לכל שהביאו ישראל יותר משיעור הכריך, חס ה' לכבוד כל
איש שטרחו והביאו, ונכנס כל המוצא בית ה' במלאכת
המשכן. וזה שיעור הכתוב, **וְהַמְלָאכָה אֲשֶׁר כֹּה ה' לַעֲשׂוֹת**
בַּמִּשְׁכָּן, הספיקה להכנס בחוכה כל המלאכה שעשו בני
ישראל הגם שהותר, פירוש שהיה יותר מהכריך, הספיק
המקבל לקבל יותר משיעורו על ידי נס. או על זה הדרכ
וְהַמְלָאכָה שהביאו חיתה דים, לא חסר ולא יותר, הגם
שהיתה יותר כפי האמת, והוא אומרו **וְהוֹתָר** כי נעשה נס
ולא הותר:

דִּים וְגו' וְהוֹתָר. הם שני דברים הפכיים, אם דים אינו
הותר ואם הותר אינו דים, וכאן אין מקום לומר לא זו אף
זו, לכל שגניהם סוג אחד ובחינה אחת, ואין דרך לעשות סוג
אחד שני סוגים, כי יש בנשמע הכחשה. ועוד לא היה כריך
לומר דים, אלא והמלאכה היתה הותר לכל המלאכה. ועוד
כל הכתוב מיותר, שהרי אמר למעלה (פס' ה) **מִכְרִים הָעָם**
לְהָבִיא מִדֵּי הָעֶבְרָה לְמִלָּאכָה, ופשיטא שלא אמרו כן עד
שעברו, ומה לורך עוד לומר **וְהַמְלָאכָה וְגו':**

ואולי ששמיענו הכתוב חזית בני ישראל בעיני המקום,